

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. III. Monasterii Bellifontani situs ac nominis mutatio: geminæ sacri
corporis translationes, inscriptiones seu tabulæ de iisdem factæ: reliquiæ
ecclesiæ Zamorensi concessæ: monasterii fortuna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
C. S.
Mortuus Sanctus
anno
1152.

mortem emicuit miraculis, sicut in ejus Historia legitur. De hac Historia egi superius § 4.

26 Pretiosam sancti Viri mortem anno Christi 1152 illigandam esse, probat ibidem Annalista cap. 4, num. 1, incidisse, inquiens, in hoc tempus, MEMORIE produnt, quarum hæc verba : « Æra MCCC Pridie Nonas Octobris obiit Dominus » Martinus Cidis, primus fundator, et abbas » loci istius. » Data æra Hispanica anno Christi 1152 vere congruit, subductis ab illa annis 58, quibus hæc illum præcedit. Eadem æra etiam recte convenit cum octava Lectione officii proprii inferius danda, in qua et idem Christi annus signatur, et quindecim anni a monasterii fundatione usque ad illius obitum numerantur, ducto scilicet horum principio ab anno 1157, quo Alphonsi imperatoris chartam pro ejusdem monasterii fundatione datam vidimus. Conveniunt item inscriptiones, suis pariter locis recensendæ, quæ ipsius corpus per octoginta annos in primo suo sepulcro jacuisse memorant, dum inde primo translatum fuit.

die 6 vel 7
Octobris,

27 Sed an allegata a Manrico Memoria, quæ cujus ætatis sint, ille non explicavit, etiam diem obitus recte signavit? Si ita est, Martinus, contra ac Manricus ipsemet statuit, non die 7 sed 6 Octobris obiisse dicendus est; nam Pridie Nonas Octobris hunc, non istum, diem indicat. Aut igitur vitiosæ hæc in parte sunt istæ memoriæ, aut describentis vel typhothæ errore vitiatæ; in usque pro Pridie Nonas legendum est Nonis, aut sancti Abbatis mors uno die, quam alius creditur, maturanda. Ut sit, de anno non de die 6, consentit octava Lectio Officii Ecclesiastici, quæ apud Manricum loco citato, num. 5 sic habet : Transactis a fundatione domus quindecim annis, charos filios suos relinquens sanctitatis hæredes, et terram suam suis virtutibus decoratam, signisque mirabilibus ac innumeris beneficiis ditatam et illustratam, mundi despector, ejusque principis debellator, supra mundum ascendit, divitiis meritorum abundans, clarus triumphis, miraculis gloriosus, mensis Octobris, die septimo, anno Domini millesimo quinquagesimo secundo. Sacrum sui Patris sancti corpus filii ejus et fratres in ecclesia prioris situs honorifice condiderunt; ibique per octoginta annos est asservatum.

completis in
prælatura
annis 15:
ejusdem pro-
ximi succes-
sores.

28 Jam dixi supra, annos quindecim, qui a fundatione monasterii usque ad Martini obitum transacti dicuntur, inchoandos esse a Charta donationis Alphonsi imperatoris, data anno 1157, die 4 Octobris, a quo tempore si numeres usque ad diem 6 vel 7 ejusdem mensis Octobris anni 1152 annos quindecim biduo triduove completos reperies; proindeque recte se habent calculi in Officio proprio positi. Ceterum ex quatuor monachis Cisterciensibus, quos Martinum a S. Bernardo impetrasse dixerat Manricus, egeam eidem successisse, ait, huic Gerardum, ac Gerardo denique Petrum, dictum Pictaviensem; subditque, Ea (fuit) Bernardi in Martinum reverentia, cui nullum subdiderit, nisi quos sciebat dignos præesse aliis; ea Hispanorum modestia monachorum, qui nullum unquam ex suis sibi præfecerint, quandiu missi a Bernardo perdurarent.

§ III. Monasterii Bellifontani situs ac nominis mutatio : geminæ sacri corporis translationes, inscriptiones seu tabulæ de iisdem factæ : reliquiæ ecclesiæ Zamorensi concessæ : monasterii fortuna.

Hactenus pauca illa, quæ de S. Martini gestis novimus, deprompsimus ex illustrissimi Manrici Annalibus Cisterciensibus, ex quibus etiam cetera quædam ad ejusdem gloriam posthumam spectantia referemus. Caput 5 anni 1252 sic orsus est : Hoc anno Ferdinandus Castellæ rex, quod olim avus, (imo proavus) condidisset imperator Alphonsus, monasterium, dictum de Bellofonte, seu de Peleas in Zamorensi diocesi, ob intemperiem aeris atque alia incommoda, quæ monachi in ea dudum experti essent, in alium locum commodiorem transtulit, atque nomen cum loco mutare jussit, ædificatis, ipsius regis expensis, novis habitationibus, quas sive ab ipso, in quo surgebant, fundo supra modum amœno; sive ex sanctorum, quibus præparabatur, conversatione, Vallem-Paradisi præcipit appellari, litteris de translatione expeditis appellationeque, quas ex archivis ejusdem monasterii (insigne monumentum regis pietatis largitatisque, atque ejus, quam Cistercio exhibebat, venerationis) breves et graves pro meo more transcribam.

Monasterium
Bellifontis
munificentiâ
S. Ferdinandi
regis.

50 « Ferdinandus rex Castellæ et Toleti, Legionis et Galleciæ Dei gratia, omnibus, ad quos præsens scriptum pervenerit, salutem et gratiam. Scripturæ sacræ testimonio declaratur, quod spiritualis homo propositum non mutat, cum pro salute animæ suæ utilius aliquid meditatur : inde est, quod, cum abbas et monachi monasterii DE BELLO-FONTE, quod PELEAS generaliter appellatur, Ordinis Cisterciensis, ibidem diutius fuerint conversati, et propter inæqualitatem loci, et aeris distemperantiam graves corporum ægritudines et alia incommoda quamplurima sustinerent, propter quæ divinum servitium, ad quod specialius sunt adstricti, commode explere non possunt, ut ex voto tenentur; eorum tranquillitati providere volentes, et ut religio temporibus nostri Dei servitio suscipiat incrementum, dictos abbatem et monachos transferimus ad monasterium, quod mandavimus constituendum in loco, qui VALLIS-PARADISI vulgariter appellatur; firmiter prohibendo, ut deinceps, nisi VALLIS-PARADISI locum, sive monasterium, aliquis audeat appellare. »

E

F

51 « Si quis ergo hanc chartam infringere, seu in aliquo diminueri præsumperit, iram Dei omnipotentis plenarie incurrat, et regis parti mille aureos in cauto persolvat, et damnum super hoc illatum prædicto monasterio restituat duplicatum. Facta charta apud Avilam, regis expensis, secunda die Novembris, æra M CC LXX; id est, anno vulgari 1252, subductis inde annis 58. Ferdinandus, cujus charta est, fuit hujus nominis III Castellæ ac Legionis

cujus charta
recitatur.

situm et no-
men mutat
anno 1252.

A Legionis rex, non minus sanctitate, quam rebus bellicis adversus Mauros in Hispania gestis celeberrimus, cujus gesta illustrata apud nos sunt ad diem 50 Maji, quo colitur, Romanoque inscriptus Martyrologio legitur. Matrem hic habuit Berengariam, regni Castellani heredem, patrem Alphonsum IX regem Legionensem, avum Ferdinandum II, Alphonsi imperatoris Hispaniæ filium tertium, qui proinde Alphonsus imperator, monasterii Belli-fontani conditor, S. Ferdinandi proavus, non avus fuit, sicut Mauricus dixit, sive id casu factum fuerit, sive ex confusione alterius Alphonsi, Castellæ regis, quem idem sanctus rex maternum avum habuit.

Eodem circiter anno Sancti corpus

52 Translato in mitiorem locum monasterio, transferendum etiam fuit sacrum ejusdem primi Abbatis corpus, quod circa eundem annum 1252 factum esse, docent inscriptiones, seu tabule ad secundum tertiumque illius tumulum, seu depositorum ossium loca apposita. Prima ad secundum illius tumulum, ab Annalista ad annum 1152 num. 7 transcripta, sic habet: Sub hoc lapideo tumulo est lapis planus, et sub eo lapide est cavum lapideum, in quo sacrum corpus patris nostri Martini Cidis, abbatis primi hujus monasterii (quod monasterium alibi constructum in initio dicebatur Monasterium sanctæ Mariæ de Peleas, et huc translatum dicitur Vallis paradysi) sepultum est anno ab Incarnatione Domini M. C. LII, in qua sepultura fuit asservatum per octoginta annos, videlicet usque ad annum M. CCXXXII, in quo anno transvecta sunt dicta sepultura et præfatum sacrum corpus ex ecclesia prioris ædificii ad hoc sacellum, quod ex tunc vocatur SANCTI MARTINI ABBATIS, ubi per tercentum et duos annos mansit reconditum in prædicta sepultura, lapide cooperta, et per multos annos clatro ferreo circumseptum. Postmodum ablato clatro superpositus est hic tumulus lapideus, non ruditer elaboratus, anno MD. XXXIV.

in aliud sacellum translatum est

55 Inscriptionem hanc prioris tumuli esse, ait, Mauricus; at non omnium primum, sed priorem a prima translatione intelligendum esse, eadem ipsa clamat inscriptio. Adjectus annorum numerus, quibus sacrum corpus in suo primo sepulchro jacuit, cum assignato primæ translationis tempore concordat; nam anni octoginta anno Christi 1152, quo ille obiit, additi annum 1252 produciunt. Hinc Annalista ibidem num. 5 emendandam merito monet Lectionem octavam Officii Ecclesiastici, in qua licet verbis supra datis idem mortis annus, idemque octoginta annorum spatium mortem inter primamque translationem medium assignentur, nihilominus hæc anno Christi 1202 contigisse legitur. Sic enim, eodem Annalista teste, ibidem dicitur: Postmodum circa annum M. CC. II (in quo pro translatione domus rex Ferdinandus ex Abula civitate regales litteras expeditit ad sacellum, quod sibi antiqui patres adquisierant, pretiosum illum thesaurum asportarunt. Pro anno M. CC. II substituendum esse M. CC. XXXII, ipsæ quoque probant laudatæ Ferdinandæ litteræ, non ante diem 2. Novembris anni æræ Christianæ 1252 datæ. Quam ob rem in altera inscriptione, suo loco pariter danda, eadem translatio rectius circa annum M. CC. XXXII facta legitur.

54 Observandum præterea est, in hac prima translatione, non solum sancti Abbatis corpus, verum etiam ipsam, in qua jacebat, sepulturam, quam eadem inscriptio cavum lapideum vocat

(ego loculum marmoreum saxeumve interpretor) simul esse transvectam, eoque in sacello infosam humo, superimposito sepulchrali lapide, additisque religionis ergo clathris ferreis, qui sacri depositi profanationem prohiberent. Aucta vero deinceps Sancti veneratione, post annos trecentos ac duos, seu anno 1354 pro clathris substitutus fuit honorificentior tumulus, de quo apud Mauricum in Appendice post tomum IV eorundem Annalium, seu in serie abbatum Palaciensium, abbate LXXIX num. 16 in eadem inscriptione minus accurate repetita additur: Quamvis a devotis fidelibus pie fuerit deformatus; nimirum ut quippiam e Sancti tumulo reliquiarum loco haberent; sed fortasse ista verba interpolatoris potius sunt, quam primæ inscriptionis. Verisimile quoque est, occasione hujus translationis captum esse in ista nova ecclesia vel sacello Officium Ecclesiasticum celebrari, quod anno 1340 ad universam Observantiam Hispanicam extensum fuit, quod hactenus, neque id a multis annis, solum in propria ecclesia celebrabatur; ut dictum est num. 6.

AUCTORE C. S. una cum suo loculo: tunc etiam forte captum de illo Officium celebrari.

53 Porro in eodem isto sacello sacrum pignus usque in annum 1619 permansit, quo ferme quatuor seculorum lapsu nihil de illo insuper factum didici præter ea, quæ Annalista ad annum 1152, cap. 4, num. 5 narrat, et ego malo illius, quam meis verbis exponere. Traditione, aut, quam scripto, aut pictura, compertus est, ab anno M. CC. XXXII, quo prima fuit translatio celebrata, usque ad annum M. DC. XIX, quo secunda et celebrior hoc nostro sæculo, multorum animis incedisse, sacri corporis exuvias inviserit (id est, opinor, inspicere,) quos tamen omnes, aut inflicta audaciæ pœna, aut repente de cælo terror incussus, ab inceptis aruerit: excæcato primum sacerdote, suppreto conventus, qui solus ausus; cui postmodum, peracta poenitentia, ad sancti Viri sepulchrum visus redditus: dein cum totus conventus accessisset, et sacerdos in albis præparatus aggrediretur opus, repentino tremore percussos omnes abstinuisse ab opere, satis superque gratos divino Numini, quod indemnes evaderent: denique sæculo patrum diffusa nebula ac replente capellam, destitisse id ipsum ausos, non sine ingenti omnium admiratione. Hæc Mauricus ex traditione, mihi penitus incerta.

E Traditio de inspectione ejusdem corporis divinitus impedita.

56 Exploratoria sunt, quæ ibidem subjicit num. 6, sic modeste præfatus: Hæc ergo gloria reservata nobis cælesti providentia; non quia melioribus, sed quia egentioribus Sancti patrocinio, prædicto anno, Christi nimirum M. DC. XIX, reverendo patri, fratri Andree de Cordaba, tunc Vallis paradysi abbati, cæterisque alumnis ejusdem domus, imo et toti ecclesiæ Zamorensi, felix contigit, post multas sane preces et sacrificia, ut sacrum corpus, a sepulchro priori erutum, atque ad sacellum majus ecclesiæ, ipso Sancto volente, translatum sit, ingenti concursu confinium populorum. Hisce consonat octava Lectio Officii illius proprii, in qua post verba num. 29 recitata sic pergitur: Ac tandem honorificentissime, apparatu insigni, magnoque populorum, nobiliumque virorum ac foeminarum, et cleri ac Religiosorum concursu, ex sacello prædicto in humeris sacerdotum advectum, per manus Joannis episcopi Zamorensis in tabernaculo ecclesiæ monasterii Vallis paradysi, summa lætitia affectuque ferventissimo collocatum est die

F Transferitur denuo in ecclesiam Vallis paradysi anno 1619.

AUCTORE
C. S.

die septimo mensis Octobris anno ab Incarnatione Domini M. DC. XIX ad honorem et gloriam Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, qui vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

ut etiam docet
inscriptio,
quae recitatur.

57 *Accipe etiam inscriptionem, quam Annalista huic novo sacri depositi loco appositam esse, ibidem num. 8 asserit, atque ita recenset: Sacrum corpus S. Martini Cidis, primi abbatis hujus monasterii, alibi statim post felicem ejus transitum sepultum est, in ecclesia videlicet prioris aedificii, ubi per octoginta annos requievit. Inde translatum est circa annum M. CC. XXXII ad ecclesiam, quae ex tunc dicitur S. MARTINI ABBATIS; ibique per CCC. LXXXVII annos est asseratum: tandem honorificentissime, apparatu insigni, magnoque populorum concursu, viro- rum nobilium ac illustrium feminarum coetu non parvo, sericisque tapetibus hoc magno templo perornato, cantorum melodia, permultis multiplicibusque artis poeticae varietatibus, circumstantibus diversorum Ordinum viris religiosis, comitantibus reverendis abbatibus monasteriorum S. Martini de Castegneda, de Nogales, de Benauides, et istius domus, in humeris monachorum e sacello sui nominis asportatum, per manus illustris, ac reverendis. D. D. Joannis Zapata Osorio, episcopi Zamorensis, assistentibus sibi praedictae ecclesiae sanctae illustribus dignitatibus, associantibusque ejusdem sanctae ecclesiae viris nobilibus, in tabernaculo ecclesiae hujus monasterii, Vallis paradysi ab antiquissimis temporibus communiter nuncupati, summa laetitia, affectuque reverentissimo collocatum est die septimo mensis Octobris, anno ab Incarnatione Domini M. DC. XIX, totam sanctam Ecclesiam Catholicam summo Pontifice Paulo V, hujus nominis, gubernante, Catholicissimoque rege Philippo III regnante, ad honorem Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, qui vivit et regnat per infinita saecula saeculorum.*

Dantur item
epitaphium
Sancti, et pars
postrema

58 *Sequitur (sic ibidem pergit Annalista) alia inscriptio seu epitaphium: « Quis hic? Cid ille » fortis? Haud is. Marsne fortissimus? Neuter: » sed fortior utroque Martinus Cidis, Cistercii » splendor, decus Hispaniae, Castellae scutum, » Zamorensium gloria, soli gemma praefulgens, » poli sydus praeclarum, domus basis firmis- » sima, sacrae et magnae prosopiae archiman- » drita primus, in Paradysi Valle arbor salu- » tis. » Ex cognomento Cidis alludit ibi epitaphii auctor ad celebrem illum bellatorem Rodericum Cidum, cujus breviter memini num. 11. Ceterum subjungo hic postremam partem inscriptionis, quam ad S. Martini tumulum in sui nominis sacello, ad quod illius corpus primo translatum fuit, appositam fuisse diximus, et cujus primam partem jam dedimus num. 52. In hac itaque post ibidem transcripta, quae priorem illam translationem memorant, sequuntur apud Manricum alia, quae de secunda meminerunt, quidque eo loci supersit, exponunt hoc modo.*

inscriptionis
ad secundum
tumulum.

59 *Dictum S. Patris nostri corpus translatum est ad ecclesiam monasterii, ibique in perpulchro tabernaculo juxta altare majus gloriosissime collocatum per manus illustrissimi ac reverendissimi D. D. Joannis Zapata Osorio, episcopi Zamorensis, die VII Octobris. Itaque*

sub jam dicto lapide plano (*vide num. 52*) ex eo die in dicto cavo tantummodo est terra, qua praenominatum S. Patris nostri corpus fuit obvolutum, et ea, in quam fuit resolutum, simulque aliquot parvae reliquiae ejusdem sacri corporis, ac denique ibidem reperietur oclusa lapidea capsula, alio lapide plano cooperta, in qua per aliquot dies saepe jam dictum sacrum corpus mansit repositum usque ad tempus translationis supra assignatae. Insuper et terra fuscior, quae immediate reperietur superposita ipsi lapidi plano, qui operit sepulchrum (et relicta est ibi tempore translationis) reverenter tractetur; quia debuerat supponi dicto lapidi, si caperetur; sed superfuit, et operata mansit albiori terra et lapidibus solutis et rudibus * in superiori cavo praedicti sepulchri. Ad honorem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per infinita saecula. Amen.

* an ruderi-
bus?

40 *Hactenus de S. Martini corpore, translationibus ac sepulturis ex Manrico, qui in supra laudata Serie abbatum Palaciensium de concessis Zamorensi civitati ejusdem reliquias, postquam ibidem num. 17 postremam translationem narravit, haec adjecit: Nec multo post eadem urbs Zamora ab abbate et monachis integro osse Sancti donata est, quod ipsa devotissime suscepit, atque in sacario ecclesiae cathedralis decenter collocavit, non minori concursu cleri et populi. Ejusdem donationis pariter mentionem praemisera in Annalibus ad annum Christi 1132, cap. 4, num. 6, Extant, inquit, epistolae, ecclesiae Zamorensis, atque ipsius episcopi, ad eundem abbatem (Andream de Corduba) conventumque, gratulationis plenae ac reverentiae in Sanctum, ex cujus ossibus frustum (os integrum supra dictum est) accepissent. Extant et aliae abbatibus et conventus Carracetensis, idem sibi conferri, postulantium; sed quas vulgari idiomate conscriptas referre nobis satius, quam transcribere. An Carracetensibus suae preces successerint e votis, tacente Manrico, nescio.*

Reliquiae Zamorensibus concessae, ab aliis expetite.

41 *Porro ibidem num. 9 promiserat fore, ut, qui ex his omnibus quaedam breviter per anticipationem hactenus dixerat, reliqua fusius... suis temporibus exponeret; verum ille sui Ordinis Annales ultra annum Christi 1256 non perduxit, nec nobis aliunde plura suppetunt. Quapropter cogimur huic Commentario finem imponere, dolentes, quod hujus sancti Abbatis gesta vel coavorum incuria numquam fuerint litteris consignata, vel posteriorum negligentia, temporumque injuria, sint amissa, aut certe lateant. Coromidis igitur loco hic adscribo, quae saepe laudatus Annalista ad annum Christi 1157, cap. 5 num. 9 de ejusdem Vallis-paradisi monasterii veteri ac recentiori statu annotavit. Haec, (inquit) de initiis insignis monasterii, quod sanctitate et doctrina monachorum non semel erit nobis repetendum. Numeratur in litteris Innocentii Papae tertii, atque Gregorii noni, legatis et causis commissis ejus abbatibus de quibus infra. Est et in libris Camerae Apostolicae, in Zamorensi diocesi, ad quam pertinet, sexaginta dumtaxat florenis valorata, praedives alias domus, quamvis hoc sacculo (decimo septimo) tenuioribus redditibus, ut fere aliae.*

Vallis-paradisi status ac fortuna.